

Geyik Destanı'nın Yeni Bir Nüshası Üzerine

On A New Copy of The Deer Epic

Beytullah Bekar

Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü, Kırklareli/Türkiye

e-posta beytullahbekar@gmail.com

orcid 0000-0002-8372-1190

doi 10.54316/dilarastirmalari.1309600

Okan Celal Güngör

Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Karaman/Türkiye

e-posta okancelalgungor@gmail.com

orcid 0000-0002-5933-1336

doi 10.54316/dilarastirmalari.1309600

Atıf

Citation

Bekar, Beytullah; Güngör,
Okan Celal (2023). Geyik
Destanı'nın Yeni Bir Nüshası.
Dil Araştırmaları, 33: 27-50.

Başvuru

Submitted
04.06.2023

Revizyon

Revised
15.09.2023

Kabul

Accepted
28.09.2023

Çevrimiçi Yayın

Published Online
27.11.2023

Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiş ve makalede intihal bulunmadığı teyit edilmiştir.

This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to be free of plagiarism.

ÖZ

Kesik Baş Destanı, Güvercin Destanı, Geyik Destanı, Kız Destanı, Ejderha Destanı vb. ürünler dinî-tasavvufî Türk halk edebiyatının Anadolu'daki ilk örneklerindedir. Manzum hikâye türünde yazılmış olan bu eserler, halka İslamiyet'i yaymak için söylenmiştir. Bu eserler, halk tarafından çok sevilmiş, çok değer görmüştür. Çok değer verildiği için de mevlit kitaplarının içine dahil edilmiştir. Bu sebeple bu destanların pek çok nüshası bulunmaktadır.

Çalışmanın konusunu teşkil eden nüsha, Bavyera Eyalet Kütüphanesi urn:nbn:de:bvb:12-bsb10250028-7'de kayıtlıdır. Eser, kayıtlarda Süleyman Çelebi, 1351-1422 *Hikâye-yi Mevlid-i Şerif* adlı 51 sayfalık mevlit kitabının içinde geçmektedir. Mevlit kitabı, *Geyik Destanı* dışında "*Nat-ı Şerif, Kaside-yi Mevlid-i Şerif, Kaside-yi Tevhid-i Şerif, Vefat-ı Fatma, Destan-ı Güvercin, Destan-ı İbrahim* gibi hikâyelerden oluşmaktadır. Eser, taş baskı (litografi) yöntemiyle 1857 yılında İstanbul'da çoğaltılmıştır. *Geyik Destanı*, eser içerisinde 30. sayfanın 6. satırından başlayıp 35. sayfanın 13. satırına kadar devam etmektedir. Destan, 99 beyitten müteşekkildir. Makalede destan dil ve yazım özellikleri açısından incelenip transkribe edilecek ve destanın dizini verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Geyik Destanı, Kirdeci Ali, Mevlid-i Şerif

ABSTRACT

Products such as *Cut Head Epic, Pigeon Epic, Deer Epic, Girl Epic, Dragon Epic* are among the first examples of religious-mystical Turkish folk literature in Anatolia. These works, written in the form of verse stories, were written to spread Islam to the public. These works were loved and appreciated by the public. Since it is highly valued, it is also included in the Mevlit books.

For this reason, there are many copies of these epics. The copy which is the subject of the study is registered in the Bavarian State Library at urn:nbn:de:bvb:12-bsb10250028-7. The work is recorded in the 51-page ceremony book called *Hikâye-yi Mevlid-i Şerif* by Süleyman Çelebi (1351-1422). Apart from the Geyik Destanı the Mevrit book consist of stories such as *Nat-ı şerif*, *Kaside-yi Mevlid-i Şerif*, *Kaside-yi Tevhid-i Şerif*, *Vefat-ı Fatma*, *Destan-ı Güvercin*, *Destan-ı İbrahim*. The work was reproduced in İstanbul in 1857 by lithography method. *The Deer Epic* starts from the 6th line of the 30th page and continues until the 13th line of the 35th page in the work. The epic consists of 99 couplets. In the article, the epic will be analyzed and transcribed in terms of language and spelling features and the index of the epic will be given.

Keywords: Deer Epic (Geyik Destanı), Kirdecı Ali, Mevlid-i Şerif

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: *Cut Head Epic* (Kesik Baş Destanı), *Pigeon Epic* (Güvercin Destanı), *Deer Epic* (Geyik Destanı), *Girl Epic* (Kız Destanı), *Dragon Epic* (Ejderha Destanı) etc. products are among the first examples of religious-mystical Turkish folk literature in Anatolia. These works which were written in the form of verse stories were said to spread Islam to the public. These works were loved and appreciated by the public. Since it is highly valued, it is included in the Mevrit books. For this reason there are many copies of these epics. The copy which is the subject of the study is registered in the Bavarian State Library at urn:nbn:de:bvb:12-bsb10250028-7. The work is mentioned in the records of Süleyman Çelebi 1351-1422 *Hikaye-yi Mevlid-i Şerif* in the 51-page ceremony book. Apart from the *Geyik Destanı* the Mevrit book consist of stories such as *Nat-ı şerif*, *Kaside-yi Mevlid-i şerif*, *Kaside-yi Tevhid-i Şerif*, *Vefat-ı Fatma*, *Destan-ı Güvercin*, *Destan-ı İbrahim*. The work was reproduced in İstanbul in 1857 by lithography method. *The Epic of Deer* starts from the 6th line of the 30th page and continues until the 13th line of the 30th page and continuous until the 13th line of the 35th page. The epic consists of 99 couplets. In the article, the epic will be analyzed and transcribed in terms of language and spelling features and the index of the epic will be given.

Problem: It's aimed to determine the differences and common aspects of the *Deer Epic* from the previous copies [(M. Kuzubaş (2008), H. Tören (2005), G. Aytas (1999), N. Aslan (2006), Ş. Korkmaz (2012)] in the magazine registered in the Bavarian State Library urn:nbn:de:bvb:12 bsb10250028-7, which is the subject of the study.

Scope And Limitations: The copies of the *Deer Epic* found in various magazines written during the Ottoman Turkish period or prepared separately constitute the scope of the study. In this context, the *Deer Epic* of the Ottoman Turkish period, reproduced in İstanbul in 1857, forms the basis of the study.

Methodology: In the study, historical comparative method with source scanning method was used. As a result of comparing this copy of the Stag Epic in the Bavarian State Library with previous copies found in different places, it was understood that it was a different copy. Later, this copy was transcribed and transferred to Latin letters. In the study, different features seen in phonetics are presented in items. In addition, a grammar index was prepared and made available to researchers in order to better understand the work by the reader and to identify Turkish and foreign elements in the vocabulary.

Conclusion: Epics, which made a significant contribution to the spread of Islam, have survived to this day by being read by the public in various environments. One of these epics is the *Deer Epic*. In the research, it was seen that the epic, which has many copies in Türkiye

also has copies in libraries abroad. In the study, a copy of a Mevli book in the Bavarian State Library was examined. As a result of this review:

In the text, the future tense suffix is *-IsAr* (olisar), and the second person suffix is usually in the form of *-slz* (alasız, kılasız, etc.). Usages contrary to the vowel harmony (toldı, didi, soliziz) are also seen. Considering the linguistic features of the text, it can be said that the work belongs to the 17th century. When the previous studied copies are examined, the number of copies worked by M. Kuzubaş is 80, the copies worked by H. Tören is 97, the copies worked by G. Aytaş is 95, and the copies worked by N. Aslan is 79. The copy studied by Korkmaz has 70 couplets. The copy was examined by us has 99 couplets. This copy is the most voluminous among the copies studied. This copy will contribute significantly to the creation of a complete *Deer Epic* text in future studies.

0. Giriş

Kesik Baş Destanı, Güvercin Destanı, Geyik Destanı, Kız Destanı, Ejderha Destanı vb. ürünler dinî-tasavvufî Türk halk edebiyatının Anadolu'daki ilk örneklerinden sayılır. Manzum hikâye türünde yazılmış olan bu eserler, halka İslamiyet'i yaymak için söylenmiş ürünlerdir. Manzumelerin sözlü ortamda yayılmaları sebebiyle hızla anonimleşmişleri veya farklı mecmualarda farklı farklı isimlere mal edilmeleri, yaratıcıları hakkında bilgi edinilmesini güçleştirmiştir (Aslan 2006: 190). Fakat Vasfî Mahir Kocatürk'e göre bu manzum hikâyeler 14. yüzyıl sonu veya en geç 15. yüzyıl başlarında yaşadığı tahmin edilen Kirdecî Ali'ye mal edilmektedir (Argunşah 2002: 5). Bu destanlar, halk tarafından çok sevilmiş, çok değer verilmiş ve mevlit kitaplarının içine dâhil edilmiştir. Bu sebeple bu destanların pek çok nüshası bulunmaktadır. Makalenin konusu olan *Geyik Destanı*'nın Korkmaz tarafından yapılan çalışmada 32 nüshası tespit edilmiştir (Korkmaz 2012: 88-90) Korkmaz tarafından tespit edilen 32 nüsha içinde makalemizin konusunu teşkil eden nüsha bulunmamaktadır. Daha önce çalışılmış olan nüshalar incelendiğinde M. Kuzubaş'ın (2008) çalıştığı nüsha 80, H. Tören (2005) tarafından çalışılan nüsha 97, G. Aytaş (1999) tarafından çalışılan nüsha 95, N. Aslan (2006) tarafından çalışılan nüsha 79 ve Ş. Korkmaz (2012) tarafından çalışılan nüsha 70 beyittir. İncelenen nüsha ise 99 beyittir. Çalışılan nüshalar içerisinde en hacimli si bu nüshadır. Eldeki nüsha, Baviera Eyalet Kütüphanesi urn:nbn:de:bvb:12-bsb10250028-7'de kayıtlıdır. Eser, kayıtlarda Süleyman Çelebi, 1351-1422 *Hikâye-yi Mevlid-i Şerif* adlı 51 sayfalık mevlit kitabının içinde geçmektedir. Mevlit kitabı, *Geyik Destanı* dışında "Nat-ı şerif, Kaside-yi Mevlud-ı şerif, Kaside-yi tevhid-i şerif, Vefat-ı Fatma, Destan-ı Güvercin, Destan-ı İbrahim" gibi hikâyelerden oluşmaktadır. Eser, taş baskı (litografi) yöntemiyle 1857 yılında İstanbul'da çoğaltılmıştır. *Geyik Destanı*, eser içerisinde 30. sayfanın 6. satırından başlayıp 35. sayfanın 13. satırına kadar devam etmektedir. Destan, 99 beyitten müteşekkildir. Mesnevi nazım şeklinde yazılan eserde aruzun fâilâtün/fâilâtün/fâilün kalıbı kullanılmıştır.

Destanda; Hz. Muhammed, kâfirler ve geyik arasında geçen olaylar anlatılmaktadır. Geyiğin yaşanan olaylar neticesinde Allah'ın izniyle dile gelip Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik etmesi ve bu mucizeyi gören kâfirlerin Hz. Muhammed'in hak peygamber olduğuna inanıp Müslüman olmaları anlatılır.

1. İnceleme

1.1. Dil Özellikleri

Metin önemli ölçüde Osmanlı Türkçesinin ses ve şekil bilgisi özelliklerini yansıttığından bu bölümde sadece metinle ilgili dikkat çekici hususlar üzerinde durulmuştur.

- Belirtme durumu eki n yaygın olarak geniz ünsüzüyle yazılmıştır: *mu‘cizātũñ* “mucizatını” (30/9), *namāzũñ* “namazını” (31/12), *ķamusũñ* “hepsini” (31/7), *peygāmbertligiñ* “peygamberliğini” (31/12), (32/4), *boğazın* “boğazını” (32/9), *bahāsũñ* “pahasını” (33/14) *sırrũñ* “sırrını” (34/18), *geldiğiñ* “geldiğini” (35/6), *özürlendiğiñ* “özürlendiğini” (35/26). Metinde 3 kelimedeki belirtme durumu eki n, dış ünsüzüyle yazılmıştır: *hükümün* “hükümünü” (34/14), *cümlesin* “cümlesini” (31/6), *ķardaşın* “ķardaşını” (33/3-4)
- Geniz ünsüzüyle yazılması gereken II. çokluk şahıs emir eki 2 yerde dış ünsüzüyle yazılmıştır: *tutun* (bakınız dipnot 12), *ķurun* (bakınız dipnot 13)
- Dış ünsüzüyle yazılması gereken yarın kelimesi metinde *yarıñ* (30/14) şeklinde geniz ünsüzüyle yazılmıştır.
- Tarihi dönem metinlerinde kapalı e (è) li olan *dè-* fiili 6 yerde (30/7, 30/7, 33/16, 34/15, 35/4, 35/4) e ünlüsüyle gösterilmiştir.
- “Söyleyesin” kelimesindeki II. teklik şahıs eki *-sIn* dış ünsüzü yerine geniz ünsüzüyle yazılmıştır.
- t -> d değişmesiyle *tepe* kelimesi *depe* (34/3) şeklinde kullanılmıştır.
- Şekil bilgisinde ayrıca gelecek zaman eki olarak *-IsAr* (olısar), çokluk ikinci şahıs eki *-sIz* (alasız, kılasız vb.) biçimindedir.

1.2. Yazım Özellikleri

1.2.1. Ünlülerin yazımı

1.2.1.1. /a/ ünlüsü

Kelime başında

üstünlü elif ile: *أندّه* anda (30/15), *أئلر* anlar (30/15), *أشاعه* aşğa (31/1), *أردّه* arada (31/5)

medli elif ile: *أيه* eyle (30/14), *أئلو* atlu (30/16)

dik üstünlü elif ile: *أردّه* arada (31/5)

Kelime içinde

üstün ile: *بشئلدم* başladım (30/7), *أئلر* anlar (30/15)

üstünlü güzel he ile: *ياره بئلمش* yaradılmış (30/10)

üstünlü elif ile: *ياره بئلمش* yaradılmış (30/10), *طائف* tañ (30/12), *أشاعه* aşğa (31/1)

dik üstünlü elif ile: *يارادانى* yaradandı (32/1)

*Kelime sonunda**üstünlü elif ile:* ساڭا saña (30/9), آتا ata (31/14)*üstünlü güzel he ile:* آندە anda (30/15), آشاغە aşağı (31/1), ارادە arada (31/5)

1.2.1.2. /e/ ünlüsü

*Kelime başında**üstünlü elif ile:* يَمَّ eyleyem (30/9), اَلَيْدَه elinde (32/18)*Kelime içinde**üstün ile:* اِيذِدِي éderdi (30/13), بِنَزَرْدِي benzerdi (30/14), گَلُورُ gelür (30/16)*üstünlü güzel he ile:* يَمَّ eyleyem (30/9), اِيْدَه eydeyim (30/11)*üstünlü elif ile:* دِيڭلَه diñleyeni (35/12)*Kelime sonunda**üstünlü güzel he ile:* يِنَه yine (30/7), سُوْرَه söze (30/7), نَه ne (30/10)

1.2.1.3. Kapalı e (è) ünlüsü

üstün ile: دِيُو deyü (30/7)*esre ile:* كِيَز kèz (32/6)*dik esreli ye ile:* وِيْرِدِيْلُر verdiler (30/11)

1.2.1.4. /ı/ ünlüsü

*Kelime başında**dik esreli ye ile:* اِيْسِيْز ıssız (33/8)*Kelime içinde**esre ile:* باشلادِيْم başladım (30/7), تَاڭرِيْنِيْڭ Tañrınıñ (30/10), يَارَه دِلْمِيْش yaradılmış (30/10)*dik esreli ye ile:* تَاڭرِيْنِيْڭ Tañrınıñ (30/10), قِيْرَه يَمَّ kırayım (31/7), چِيْچِيْقُ çıkıcaқ (32/7)*Kelime sonunda**dik esreli ye ile:* اِيْاغِيْني ayağımı (32/2), اِنِي anı (32/1), يِرَادَانِي yaradanı (32/1)

1.2.1.5. /i/ ünlüsü

*Kelime başında**esreli elif ile:* اِيْشُبُو işbu (32/12), اِيْمْدِي imdi (30/11)*dik esreli ye ile:* اِيْشِيْت işit (30/11), اِيْچِيْنْدَه içinde (31/4)*Kelime içinde**esre ile:* يِنَه yine (30/7), بِيْر bir (30/8), اِيْشِيْت işit (30/11), گُوْستَرِيْڭ gösteriñ (31/3)*dik esre ile:* كِيْرِدِيْلُر girdiler (31/2)*dik esreli ye ile:* قِيْلْدِي kıldı (30/10), اِرْدِيْلُر érdiler (30/17), دِيْبِيْنْدَه dibinde (32/14)*Kelime sonunda**dik esreli ye ile:* كِيْبِي gibi (30/8), اِيْمْدِي imdi (30/11)

1.2.1.6. /o/ ünlüsü

Kelime başında

ötreli vav ile: أَوْلَدُ oldur (30/10), أَوْلُ ol (30/11), أَوْتَرُمُشْدَى oturmuşdı (30/13)

Kelime içinde

ötreli vav ile: قُوقُ çok (32/17), قُومُشُورُ kıovmuşuz (31/19), قُوقُ yok (33/3)

1.2.1.7. /ö/ ünlüsü

Kelime başında

ötreli vav ile: أَوْلُدُورُؤُ öldürüz (33/16), أَوْلَهُ ölelim (34/12), أَوْلُكُنْدَه öñünde (35/6)

Kelime içinde

ötre ile: كُرُوبِنُ görüben (31/14), كُورُدُمُ gördüm (32/17)

ötreli vav ile: سَوْرَهَ söze (30/7), سَوِيلُكُمُ söyleyem (30/9), كُورُ gör (30/10), سَوِيكُنُوبُ söykenüp (30/13)

1.2.1.8. /u/ ünlüsü

Kelime başında

ötreli vav ile: أَوْشُ uş (30/8), أَوْغْرَاسُونُ uğrasun (34/1)

Kelime içinde

ötre ile: أَوْلَدُ oldur (30/10), أَوْتَرُمُشْدَى oturmuşdı (30/13), قُومُشُورُ kıovmuşuz (31/19)

ötreli vav ile: أَوْتَرُمُشْدَى oturmuşdı (30/13), قَاقُوسِنَهَ kıapusına (30/17), أَوْلُوبُ olup (31/2)

Kelime sonunda

ötreli vav ile: أَاتْلُو atlu (30/16), بَاقْلُو baqlu (31/115), أَاقْلِيُو aqlayu (34/17)

1.2.8. /ü/ ünlüsü

Kelime başında

ötreli vav ile: أَوْحُ üç (31/19), أَوْشُدِيلُرُ üşdiler (32/9)

Kelime içinde

ötre ile: سَوْرُوكُ sözün (31/12), قُوزُوكُ çözün (31/16), يُوْرُلُويَمُ yüzlüyem (32/17), كُتُورُوبُ getürüp (32/19)

ötreli vav ile: گُونُ gün (30/12), سَوِيكُنُوبُ söykenüp (30/13), يُوْرِي يُوْرِي yüzi (30/14)

Kelime sonunda

ötre vav ile: دَويُ deyü (30/7), اِيلُرُو ilerü (31/10)

1.2.2. Ünsüzlerin yazımı

1.2.2.1. /ç/ ünsüzü

Türkçe kelimelerdeki /ç/ ünsüzünün yazımında cim (ج) harfinin de kullanıldığı görülmüştür: اِچِنْدَه içinde (31/4), أَوْحُ üç (31/19), قُوزُوكُ çözün (31/16), كِچِكُ çikik gevikçek (31/14), قُوزُوكُ çöziñiz (32/8)

1.2.2.2. /k/, /g/ ünsüzü

/k/, /g/ ünsüzleri için ayırt edici bir işaret olmayıp her iki ünsüz de kef (ك) ile gösterilmiştir: كُورُ gelür (30/16), كُتُورُوبُ getürüp (32/19), كِشِبِنِكُ kişiniñ (33/6)

1.2.2.3. /ŋ/ ünsüzü¹

Metinde geniz ünsüzü /ŋ/, kef (ك) ile gösterilmiştir: بَكُورُ diñler (30/9), بَكُورُ begiñüz (31/10), تَكْرِي Tañrı (34/14)

1.2.2.4. /b/, /p/ ünsüzü

Metinde zarf-fiil -(y)Up ekindeki /p/ ünsüzü b (ب) ile gösterilmiştir: سُؤْيُكُوبُ söykenüp (30/13), اُولُوبُ olup (31/2), كُتُورُپ getürüp (32/19)

1.2.2.5. /s/ ünsüzü

İnce ünlülü kelimelerde s ünsüzü ön seste sin (س), kalın ünlülü kelimelerde sad (ص) ile gösterilmiştir: سَوْرَهْ پَمْ سَوْرَهْ sorayım (31/8), صَايَاڭ satıñ (33/12), سِيْزِيْڭ siziñ (34/4), اُوغْرَاْسُونُ uğrasun (34/1)

1.2.2.6. /t/ ünsüzü

Bu ünsüz, kalın ünlülü kelimelerde ön seste tı (ط) ince ünlülü kelimelerde te (ت) ile gösterilmiştir: تُوْرُديْلُرُ turdılar (31/2), تَاشْ taş (34/3), تَاڭRI (tañrı < teñri) (32/12)

3. Metin

[30] (6) Destān-ı Geyik

(7) Yine başladım söze Allah deýü²

Evvelinde faẓl-ı bismillah deýü³

(8) Başladım bir mu'cizāt uş gül gibi
Şerh eđeyim bu maħal bülbül gibi

(9) Muştafānıñ mu'cizātın⁴ söyleyem

Diñler iseñ ben saña şerh eyleyem

(10) Gör ne kıldı Tañrınıñ peygāmberi
Yaradılmış hem oldur serveri

(11) İñit imdi eydeyim bir mu'cizāt

Ol Resül-ı⁵ hāşimī ol pāk-i zāt

(12) Mescidinde bir gün dīn serveri
Tañ namāzın⁶ kıldı o dīn rehberi

(13) Söykenüp oturmuşdı miħrābına

Va'z u⁷ pend eğerdi aşhābına

¹ Eserde yaygın olarak belirtme durumu eki n'nin geniz n'si (ñ) ile gösterildiği görülmüştür: namazıñ “namazını” (30/12), kamusunı “kamusını” (31/7), kardeşin “kardaşını” (33/5). Yarın kelimesindeki diş ünsüzü n'de kef (ك) ile gösterilmiştir (30/14). Geniz n'siyle yazılması gereken buñ kelimesi de diş ünsüzü n ile yazılmıştır: bun (33/7)

² Metinde deýü (30/7) yazılmıştır.

³ Metinde deýü (30/7) yazılmıştır.

⁴ Metinde mu'cizātın yazılmıştır.

⁵ Metinde Resül-u yazılmıştır.

⁶ Metinde namāzın yazılmıştır.

⁷ Metinde va'z-ı yazılmıştır.

- (14) Ol Muḥammed aya beñzerdi yüzi
Yarın⁸ Ḥaḳ'dan dileyiser bizi
- (15) Cümle aşḥâbı daḫı anda bile
Şoḫbet êderdi Resûl anlar ile
- (16) Ḳarşudan gördiler kırk atlu gelür
Ḳuvvet-ile ğâyet heybetlü gelür
- (17) Tâ kırkı mescide deġin geldiler
Çünki mescid ḳapusına êrdiler

[31]

- (1) Muştafâniñ anda digin bildiler
Ḳamusı atdan aşığa indiler
- (2) Girdiler mescide vêrdiler selâm
Şaf şaf olup tûrdılar hem bi't-tamâm
- (3) Dêdiler kim gösteriñ Muḥammed'i
Ol bizim dînimize bâṭıl dèdi
- (4) Kimdir ol kim pûtlara bâṭıl dèdi
Ḥaḳ içinde böyle da'vâ eyledi
- (5) Eydiñ aña böyle söz söylemesün
Söyler ise bu arada tûrmasun
- (6) 'Ömer eyder yâ Resûl ben tûrayım
Şurrem-ile cümlesin yuġurayım
- (7) 'Alî eyder yâ Resûl ben tûrayım
Zülfiḳâr ile ḳamusın⁹ kırayım
- (8) Resûl eyder şabır êdiñ bir göreyim
Nedir dilekleri bir kez şorayım
- (9) Ola kim ḥükme fermân olalar
Mu 'izâtı görüp Müslimân olalar
- (10) Resûl eyder ne durur dileġiñüz
Gelsün otursun ilerü begiñüz
- (11) Anlar eyder gelüben oturmazız
Daḫı bir dem yanıñızda tûrmazız
- (12) Bize peyġamberligin¹⁰ eyle 'ayân
Ger yok ise sözüñ içinde yalan
- (13) Eyder iken bunlar anda mâcerâ
Baġdı gördi ol Muḥammed ey yarâ
- (14) Bir geyikçek baġlı anda bir ata
Kim görüben ḳaldı anda ibretâ
- (15) Taşma ile baġlu ayaġı başı
İllâ seyl gibi aḳar gözi yaşı
- (16) Resûl eyder çözüñ geyik söylesün
Benim peyġamberligim şerḫ eylesün
- (17) İşidicek bu sözi anlarıñ begi
Gülđi dèdi ne dèmek olur ki

⁸ Metinde yarın yazılmıştır.

⁹ Metinde ḳamusıñ yazılmıştır.

¹⁰ Metinde peyġamberligiñ yazılmıştır.

- (18) Āl ile diler geyüğimiz ala
 Fi'l-ile bize cāzülükler kıla
 (19) Üç gün oldu arkasından kovmuşuz
 Kırk kişiyüz at yürüben tutmuşuz

[32]

- (1) Resül eyder hele çözüñ siz anı
 Dēsün ol yeri gögi yaradanı
 (2) Çözdiler ol geyiğñ ayağını
 Pek tutuban boğazınıñ bağını
 (3) Bağlı yerden geyicegi aldılar
 Muşafanıñ huzūrına geldiler
 (4) Dēdiler ne sözüñ varsa söyle gel
 Bize peygāberliğin¹¹ şerh eyle gel
 (5) Dēdi boğazını hem çözüñ hemān
 Ėtsün size peygāberliğim 'ayān
 (6) Bunlar eyder çözüñiz geyik kaçar
 İki kēz segirtse bir belek geçer
 (7) Çıkıcağ elden geyiğimiz kaçar
 Buña gayrı kaçıcağ kimler yeter
 (8) Resül eyder çözüñiz sözüñ tutuñ¹²
 Geyiğñiz kaçarsa beni tutuñ¹³
 (9) İşbu hāle rāzi olup üşdiler
 Geyiğñ boğazını¹⁴ hem açdılar
 (10) Hāğ te 'ālā dil vērdi lutfından aña
 Vēr şalavāt ne dēdi eydem saña
 (11) Eyder ol iki cihānıñ güneşi
 Allahıñ peygāberi hem sevgülü
 (12) Tañrı birdir sen resülsın bī-gümān
 Yerde gökde işbu söz oldu 'ayān
 (13) Bunda her kim hāğ nebī bildi seni
 Oddan āzād olırsar yarın¹⁵ teni
 (14) Kim-ki bunda seni ol hāğ bilmedi
 Yarın ol tamu dibinde kaynadı
 (15) Yedigi zağğüm ola yeri çahīm
 Yüzi kara içdigi ola hamīm
 (16) Her ki hükmine seniñ fermān ola
 Yeri cennet yoldaşı rıdvān ola
 (17) Ben-dağı hem kötiyem yā Muşafa
 Bir kara yüzliyem gördüm çok cefā
 (18) Çin elinde gelmiş idim ben garīb
 İster idim qarındaşımı arayup
 (19) Mekke tağlarında geldim gözlerim

¹¹ Metinde peygāberliğin yazılmıştır.

¹² Metinde tutun yazılmıştır.

¹³ Metinde tutun yazılmıştır.

¹⁴ Metinde boğazını yazılmıştır.

¹⁵ Metinde yarını yazılmıştır.

İki kuzucağ getürüp gizledim

[33]

- (1) Érken tırmış-ıdım ben otlayam
Gèrü gelem kuzularım emzirem
(2) İşbu kâfirler beni avladılar
Çevre yanım oynla bağladılar
- (3) Kaçamadım yok idi bende mecâl
Kardaşım yavı kılanda ne mecâl
(4) Kardaşı kişiye hem himmetlü tağ
Ölüm erse görür yürekde tağ
- (5) Kardaşın yavı kılan kişi n'olur
Kamulardan yalımı alçağ olur
(6) Kişiniñ kardaş yüregi yağıdır
Mâl u mülki bağçesi hem bağıdır
- (7) Şimdi érdi baña bir buñ¹⁶ gün dağı
N'eyleyem ol iki yavrılar dağı
(8) Dişleri bitmemiş-ki otlayalar
Ne olalar ol ıs[s]ız tağda bular
- (9) Yâ Resül baña pâyende ol bugün
Yüregim derdine dermân ol bugün
(10) Erişem ben ol iki kuzulara
Hâlimi haber vèrem ben anlara
- (11) Çün işitdi Muştafa bu sözleri
Yaş-ıla tıldı mübârek gözleri
(12) Resül der kâfirlere sözüm tutuñ
Geyigi baña bağışlañ yâ şatñ
- (13) Yâ pâyende olayım kılñ kabûl
Eger geyik gelmez ise dèr¹⁷ Resül
(14) Geyigiñ iki bahâsın¹⁸ alasız
Yâhûd her ne kim dilersiz kılasız
- (15) Bunlar eyder nemiz eksik şatalım
İllâ pâyende olursañ tıtalım
(16) Geyigimiz gelmez ise bil anı
Şüphe étme öldürüz ol-dem seni
- (17) Resülün söziyle geyigi şaldılar
Kavlini ikindüye dek kıldılar
(18) Çünkü bunlar işbu kavli kıldılar
Geyigi ol-demde şalıverdiler
- (19) Çıkdı derd ile geyik girdi yola
Vay aña kim kuzulardan ayrıla

[34]

¹⁶ Metinde bun yazılmıştır.

¹⁷ Metinde der yazılmıştır.

¹⁸ Metinde bahâsñ yazılmıştır.

- (1) Yavuz oğdur uğra[ma]sun¹⁹ kimseye
 Kırılır ayrılığına kimler duya
 (2) Akar idi geyik gözi yaşı
 Yel gibi geçer-idi tağı taşı
- (3) Tağ u taş dere depe demez geçer
 Yaş yerine gözlerinden kan saçar
 (4) Erdi eyder ey iki körpe kuzu
 Nice şorayım siziñ hālîñizi
- (5) Geliñiz bir dalı yüziñiz göreyim
 Karnıñız açdır sizi emzireyim
 (6) Ey iki körpe kızılar geliñiz
 Şimdi biliñ siz anasız kaldıñız
- (7) Bunları eyder ana ne duydı cāniñ
 Dilegimiz-idi bu sözüñ seniñ
 (8) Yā ana ne geldi söyleñ sizi
 Dédigiñ yok idi bize bu sözi
- (9) Geyik eyder kâfire tutulmuşam
 Hâk Resül'ini pâyende vemişem
 (10) İşbu sözi eydüben ağlaşdılar
 Anasıyla bir zamān meleşdiler
- (11) Dédiler südüñ bize oldı haram
 Söyleyesin²⁰ Resül'e bizden selām
 (12) Kō bizi bu tağ içinde ölelim
 Tañrı Resül'ine kurbān olalım
- (13) Geyik eyder ben giderem aradan
 Sizlere dest-g̃ir olsun yaradan
 (14) İşbu sözi eydüben döndi gērü
 Diñle imdi Tañrı hükümün gel-berü
- (15) Meger kâfir begi ādam gönderüp
 Yoluna variñ tuzağ kurun²¹ dēyüp²²
 (16) Gelüben tuzağ kuruban gitdiler
 Ol geyikciği tuzağa tıtdılar
- (17) Kaldı geyik tuzağ içre ağlayu
 Allahıñ buyruğına bel bağlayu
 (18) Eyder ey ālemleriñ sırrın²³ bilen
 Ey kamu dertlülere dermān olan
- (19) Hîç kayırmazam baña oldı cefā
 İllā kefil oldı baña Muştafa

[35]

- (1) Dertlüyem dermān erişdir yā hākīm
 Ben za'ifem hem seniñ luftiñ 'azīm
 (2) Geldi geyik tuzağ içre turur

¹⁹ Metinde uğrasun yazılmıştır.

²⁰ Metinde söyleyesin yazılmıştır.

²¹ Metinde kurun yazılmıştır.

²² Metinde deyüp yazılmıştır.

²³ Metinde sırrıñ yazılmıştır.

- Haḡ te'ālā Cebra'īl'e buyurur
 (3) Tīz ̄riş gel geyigi getür dēdi
 Tuzak ile Aḡmed'e yetür dēdi
 (4) Geldi geyik ortaya Allah dēyüp²⁴
 Hālimi gör yā Resüllulah dēyüp²⁵
 (5) Siz 'ayıblamañ benim geç geldigim
 Size ma'lümdür benim ne olduğım
 (6) Ol cuhüdler gördi geyik geldigin²⁶
 Muştafā öñünde 'özürlendigin²⁷
 (7) Kırkı-da ol dem Müslimān oldılar
 Küfri koyup ehl-i ĩmān oldılar
 (8) Muştafā aşhāb-ıla şād oldılar
 Kayğudan cümle āzād oldılar
 (9) Kāfirler gör nice dīne döndiler
 Dīn şāyān olınca neler gördiler
 (10) Geyigi gērü yerine gönderdiler
 Kāfirleri haḡ dīne döndürdiler
 (11) İşbu kışsa burada oldı tamām
 Muştafāñ rūhına yüz biñ selām
 (12) Oḡuyanı diñleyeni yazanı
 Raḡmetiñle yarlığagıl yā ġanı

4. Sonuç

İslamiyet'in yayılmasında önemli katkısı olan destanlar halk arasında çeşitli ortamlarda dilden dile söylenerek günümüze ulaşmıştır. Bu destanlardan biri de Geyik Destanı'dır. Yapılan çalışmada Türkiye'de çok sayıda nüshası bulunan destanın yurt dışındaki kütüphanelerde de nüshalarının bulunduğu görülmüştür. Çalışmada Bavvera Eyalet Kütüphanesinde bir mevlit kitabının içinde bulunan nüsha incelenmiştir. Bu incelemenin sonucunda:

Metinde gelecek zaman eki *-IsAr* (olısar), çokluk ikinci şahıs eki *-sIz* (alasız, kılasız vb.) biçimindedir. Düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı (toldı, oldı, çöziñiz) kullanımlar da görülmektedir. Osmanlı Türkçesinde gelecek zaman eki *-IsAr*'ın 17. yüzyıldan itibaren yerini *-AcAk*'a, çokluk ikinci şahıs eki *-sIz*'ın 18. yüzyıldan itibaren azalarak yerini *-sIñIz*'a bıraktığı ve 16. yüzyılın sonlarında başlayan bir geçiş dönemiyle, 18. yüzyılda dudak uyumuna ulaşıldığı (Ercilasun 2006: 459) göz önüne alındığında eldeki metnin 17. yüzyıla ait olduğu söylenebilir.

Daha önce çalışılmış olan nüshalar incelendiğinde M. Kuzubaş'ın çalıştığı nüsha 80, H. Tören tarafından çalışılan nüsha 97, G. Aytaş tarafından çalışılan nüsha 95, N. Aslan tarafından çalışılan nüsha 79 ve Ş. Korkmaz tarafından çalışılan nüsha 70 beyittir. Tarafımızca incelenen nüsha ise 99 beyittir. Çalışılan nüshalar

²⁴ Metinde deyüp yazılmıştır.

²⁵ Metinde deyüp yazılmıştır.

²⁶ Metinde geldiğın yazılmıştır.

²⁷ Metinde 'özürlendiğın yazılmıştır.

içerisinde en hacimlisi bu nüshadır. İleride yapılacak çalışmalarda tam bir *Geyik Destanı* metninin oluşturulmasında bu nüshanın önemli katkıları olacaktır.

5. Kaynakça

- ARGUNŞAH, Mustafa (2002). *Kirdecî Ali Kesikbaş Destanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ASLAN, Namık (2006). "Manzum Dini Hikâyeler ve Kirdecî Ali'ye Ait Olduğu Söylenen İki Hikâye Metni (Güvercin ve Geyik Destanları)". *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 189-207.
- AYTAŞ, Gıyasettin (1999). "Türk Kültür ve Edebiyatında Geyik Motifi ve "Haza Destan-ı Geyik", *Türk Kültür ve Hacı Bektaş Velî Araştırmaları Dergisi*, 12, 161-170.
- ERCILASUN, Ahmet Bican (2006). *Türk Dili Tarihi* (3 baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- KORKMAZ, Şenol (2012). *Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Manzum Hikâye Mecmuası (İnceleme - Metin - Çeviri - Dizin ve Tıpkıbasım)*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- KUZUBAŞ, Muhammet (2008). "Manzum Bir Destan Kitabı (Destân-ı Veysel Karânî, Vefât-ı Hz. Fâtıma, Vefât-ı Hz. İbrâhîm, Hikâyet-i Gügercin, Hikâyet-i Geyik)". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1/2: 304-340.
- TÖREN, Hatice (2005). "Sadreddin'in Dâstân-ı Geyik Adlı Mesnevisi". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. 33, 239-282.

6. Dizin-Sözlük

aç:	tok olmayan a.+ dır 34/5	‘Alî (öz. is.):	Hz. Ali ‘A. 31/7
aç -:	iple bağlı bir şeyi çözmek a.- dılar 32/9	Allah (öz. is.):	Tanrı A. 30/7, 35/4 A.+ in 32/11, 34/17
âdam (Ar.):	kişi â. 34/15	ana:	anne a. 34/7, 34/8 a.+ sıyla 34/10 a.+ sız 34/6
ağla-:	birlikte ağlamak a.- dılar 34/10	aña:	ona a. 31/5, 32/10, 33/19
ağlayuçal-:	ağlamaya devam etmek a.- dı 34/17	anda:	orada a. 30/15, 31/1, 31/13, 31/14 a. digin 31/1
Ahmed (öz. is.):	Hz. Muhammed a.+ e 35/3	anı:	onu a. 32/1, 33/16
ağ-:	sıvı maddeler bir yerden başka yere doğru gitme a.- ar 31/15 a.- ar idi 34/2	anlar:	onlar a. 30/15, 31/11 a.+ a 33/10 a.+ in 31/17
al-:	1. elde etmek a.- a 31/18 2. bir şeyi bulunduğu yerden ayırmak a.- asız 33/14 a.- dılar 32/3	ara:	1. bir topluluk içi a.+ da 31/5 2. aralık, boşluk a.+ dan 34/13 birini bulmaya çalışmak a.- yup 32/18
âl:	hile â. 31/18	arça:	peş, art a.+ sindan 31/19
alçaq:	nitelikçe düşük a. 33/5	arğa:	
‘âlem (Ar.):	evren ‘â.+ leriñ 34/18		

aşhâb (Ar.):	sahabeler a.+ ı 30/15 a.+ ıla 35/8 a.+ ina 30/13	bağla-:	bir şeyi bir yere tutturmak b.- dılar 33/2
aşağa:	aşağı yön a. 31/1	bağlu:	bir bağ ile tutturulmuş olan b. 31/15, 32/3 <i>bağlı</i> b. 31/14
at:	binek hayvanı a. 31/19 a.+ a 31/14 a.+ dan 31/1	bahâ (Far.):	bir malın değeri, kıymet b.+ sñ 33/14
atlu:	ata binmiş kimse a. 30/16	bağ-:	gözleri bir yer üzerine b.- çevirmek dı 31/13
avla-:	bir avı ele geçirmek a.- dılar 33/2	baña:	ben zamirinin yönelme durumu eki almış şekli b. 33/12, 33/7, 33/9, 34/19
ay:	dünyanın uydusu a.+ a 30/14	baş:	organ adı b.+ ı 31/15
ayağ:	organ adı a.+ ı 31/15 a.+ ını 32/2	başla-:	bir işe girişmek, harekete geçmek b.- dım 30/7, 30/8
‘ayân ét- (Ar. + T.):	açıklamak, ortaya koymak ‘a.- sün 32/5	bâşıl (Ar.):	yanlış, hak olmayan inanç b. 31/3, 31/4
‘ayân eyle-:	açıklamak, ortaya koymak ‘a. 31/12	beg:	bey, lider b.+ i 31/17, 34/15 b.+ iñüz 31/10
‘ayân ol- (Ar. + T.):	belli olmak, açıkça meydana çıkmak a.- dı 32/12	bel bağla-:	güvenmek, dayanmak b.- yu 34/17
‘ayıbla- (Ar. + T.):	kusurlu bulmak, kınamak ‘a.- mañ 35/5	ben:	birinci kişi zamiri b. 30/9, 31/6, 31/7, 32/17, 32/18, 33/1, 33/10, 34/13, 35/1 b.+ de 33/3 b.+ i 32/8, 33/2 b.+ im 31/16, 35/5
ayrıl-:	bir yerden uzaklaşmak a.- a 33/19	beñze-:	ortak nitelikler bulunmak, andırmak b.- rdi 30/14
ayrılığ:	birbirinde uzakta kalma durumu a.+ ina 34/1	berü:	beri, iki uzaklıktan yakın olanı b. 34/14
âzād ol- (Far. + T.):	serbest kalmak ā.- dılar 35/8 ā.- ısar 32/13	bi’-gümān (Far.):	şüphesiz b. 32/12
‘aẓīm (Ar.):	büyük, yüce ‘a. 35/1	bi’t-tamām (Ar.):	tamamiyle, eksiksiz b. 31/2
bağ (I) (Far.):	meyve bahçesi b.+ ıdır 33/6	bil-:	1. anlamak b.- diler 31/1 b.- iñ 34/6 2. inanmak, kabul etmek b.- di 32/13 b.- medi 32/14
bağ (II) (Far.):	bir şeyi bağlamak için ip, kullanılan sicim b.+ ını 32/2		
bağçe (Far.):	çiçek, sebze ve meyve yetiştirilen toprak parçası b.+ si 33/6		
bağışla-:	bir şeyi karşılık beklemeden birine vermek b.- ñ 33/12		

	3. emin olmak, şüphe etmemek b. 33/16	buyur-:	emir vermek b.- ur 35/2
	4. vakıf olmak b.- en 34/18	bülbül (Far.):	bir tür kuş b. 30/8
bile:	birlikte b. 30/15	cahīm (Ar.):	cehennem c. 32/15
bir:	1. sayıların ilki b. 30/11, 31/8, 31/14, 32/6, 34/5	cān (Far.):	can, gönül c.+ ın 34/7
	2. herhangi bir valığı belirsiz olarak gösteren sayı b. 30/12, 30/8, 31/11, 32/17, 33/7, 34/10	cāzūlūḡ kıl- (Far. + T.):	kötülük yapmak c.+ lar ḡ.- a 31/18
	3. bir kez b. 31/8	Cebra'īl (öz. is.):	Cebraail, dört büyük melekten biri c.+ e 35/2
	4. tek b.+ dir 32/12	cefā gör- (Ar. + T.):	sıkıntı, eziyet çekmek c.- düm 32/17
bit-:	diş, saç vb. şeyler çıkıp yetişmek b.- memiş 33/8	cefā ol- (Ar. + T.):	dert, sıkıntı olmak c.- dı 34/19
biz:	birinci çokluk kişi zamiri b.+ den 34/11 b.+ e 31/12, 31/18, 32/4, 34/11 b.+ i 30/14, 34/12 b.+ im 31/3	cennet(Ar.):	uçmak, behişt c. 32/16
boğaz:	boğaz, organ adı b.+ in 32/9 b.+ ımı 32/5 b.+ ını 32/2	cihān (Far.):	dünya c.+ in 32/11
böyle:	bu şekilde b. 31/4, 31/5	cuhūd (Far.):	Yahudi c.+ lar 35/6
bu:	1. işaret sıfatı b. 30/8, 31/17, 31/5, 33/11, 34/12, 34/7, 34/8	cümle (Ar.):	1. bütün, hepsi c. 30/15, 35/8 c.+ sin 31/6
	2. işaret zamiri b.+ lar 33/8 b.+ nda 32/13, 32/14 b.+ nlar 31/13, 32/6, 33/15, 33/18 b.+ nları 34/7	çevre:	bir şeyin etrafını kuşatan, ona yakın olan yer ç. 33/2
bugün:	içinde bulunan zaman b. 33/9	çıḡ-:	bir yerden ayrılmak ç.- dı 33/19
buñ:	sıkıntı b. 33/7	Çin (öz. is.):	bir ülke adı ç. 32/18
buña:	buna, bu zamirinin yönelme durumu eki almış şekli	çoḡ:	fazla, az karşıtı ç. 32/17
bura:	bu yer b.+ da 35/11	çöz-:	düğümlü, baḡlı bir şeyi açmak ç.- diler 32/2 ç.- ıcek 32/6 ç.- iniz 32/8 ç.- ün 31/16, 32/1, 32/5
buyruḡ:	emir b.+ ına 34/17	çün (Far.):	çünkü, -Inca işlevinde ç. 33/11
		çünki (Far.):	çünkü, ne vakit ki ç. 33/18
		da:	baḡlama edatı d. 31/4, 35/7
		daḡı:	dahi d. 30/15, 31/11, 32/17, 33/7, 34/5
		dé-:	1. söylemek d.- di 31/17, 31/3, 31/4, 32/10, 32/5, 35/3 d.- diḡin 34/8

	d.- diler 31/3, 32/4, 34/11 d.- sün 32/1 d.- r 33/12, 33/13 d.- yü 30/7 d.- yüp 34/15, 35/4 2. koşullar ne olursa olsun kabullenmek d.- mez 34/3	diş:	yiyecekleri çiğnemeye, parçalamaya yarayan organ d.+ leri 33/8
dem (Far.):	zaman d. 31/11, 33/16, 35/7 d.+ de 33/18	dön-:	bir durumdan başka bir duruma geçmek d.- diler 35/9
depe:	tepe, yüksek yer d. 34/3	döndür-:	bir durumdan başka bir duruma geçirmek d.- diler 35/10
derd (Far.):	sıkıntı, keder d. 33/19	duy-:	1. haber almak d.- a 34/1 2. hissetmek d.- dı 34/7
derdine dermān ol- (Far. + T.):	sıkıntıyı çözümlenmek d. 33/9	eger (Far.):	şayet e. 33/13
dere depe:	inişli çıkışlı (yer) d. 34/3	ehl-i ĩmān ol-:	iman ehli olmak e.- dılar 35/7
dermān (Far.):	çare d. 35/1	eksik:	tamam olmayan e. 33/15
dertlü (Far. + T.):	derdi, sıkıntısı olan d.+ yem 35/1	el:	memleket e.+ inde 32/18
dertlülere dermān ol- (Far. + T.):	sıkıntısı olanın sıkıntısını gidermek d.- an 34/18	elden çık-:	kaçmak, uzaklaşmak e.- ıcak 32/7
dest-gır ol- (Far. + T.):	yardımcı olmak d.- sun 34/13	emzir-:	dişi hayvan memesiyle yavrusuna süt vermek e.- em 33/1 e.- eyim 34/5
Destān-ı Geyik (Far. + T.):	Geyik Destanı d. 30/6	ēr-:	varmak, ulaşmak ē.- di 33/7, 34/4 ē.- diler 30/17 ē.- išem 33/10 ē.- se 33/4
dīb:	çukur bir yerin en alt bölümü d.+ inde 32/14	ēriş-:	ulaşmak ē. 35/3
dil:	lisan d. 32/10	ērişdir-:	ulaştırmak ē. 35/1
dile-:	istemek d.- r 31/18 d.- rsiz 33/14 d.- yiser 30/14	ērken:	erken, geç olmayan vakit ē. 33/1
dilek:	istek, talep d.+ imiz idi 34/7 d.+ iñüz 31/10 d.+ leri 31/8	evvel (Ar.):	önce e.+ inde 30/7
dīn (Ar.):	inanç sistemi d. 30/12, 35/9 d.+ e 35/10, 35/9 d.+ imize 31/3	ey:	seslenme ifadesi e. 31/13, 34/18, 34/4, 34/6
dīñle-:	kulak vermek d. 34/14 d.- r iseñ 30/9 d.- yeni 35/12	eyt-:	söylemek e.- em 32/10 e.- er 31/10, 31/11, 31/16, 31/6, 31/7, 31/8, 32/1, 32/11, 32/6, 32/8, 33/15, 34/13, 34/18, 34/4, 34/7, 34/9 e.- er iken 31/13 e.- eyim 30/11 e.- iñ 31/5

	e.- üben 34/10, 34/14	gèrü dön-:	geldiği yere gitmek g.- di 34/14
fażl-ı bismillah (Ar.):	bemelenin fazileti f. 30/7	getür-:	bir şeyin gelmesini sağlamak g. 35/3 g.- üp 32/19
fermān ol- (Ar. + T.):	uymak, itaat etmek f.- a 32/16 f.- alar 31/9	geyicek:	geyikcek, sevimli, küçük geyik g.+ i 32/3
fi'l (Ar.):	iş, eylem f. 31/18	geyik:	bir tür hayvan g. 31/16, 32/6, 33/13, 33/19, 34/13, 34/17, 34/2, 34/9, 35/2, 35/4, 35/6 g.+ cek 31/14 g.+ i 33/12, 33/17, 33/18, 35/10, 35/3 g.+ imiz 32/7, 33/16 g.+ in 32/9, 33/14 g.+ iñ 32/2 g.+ iñiz 32/8 <i>geyüK</i> g.+ imiz 31/18
ġanī (Ar.):	çok, fazla ġ. 35/12	geyikcik:	sevimli, küçük geyik g.+ i 34/16
ġarīb (Ar.):	gurbette yaşayan ġ. 32/18	gibi:	benzerlik bildiren sözcük g. 30/8, 31/15
ġāyet (Ar.):	çok ġ. 30/16	gir-:	dışarıdan içeri girmek g.- diler 31/2
ġayrı (Ar.):	artık, bundan sonra ġ. 32/7	git-:	1. bir yerden ayrılmak g.- diler 34/16 2. bir yere doğru yönelmek g.- erem 34/13 saklamak g.- dim 32/19
geç:	kararlaştırılan zamandan sonra, erken karşıtı g. 35/5	gizle-:	gök: gökyüzü g.+ de 32/12 g.+ i 32/1
geç-:	1. bir yeri aşmak, öbür yana ulaşmak g.- er 32/6 2. bir yerden gelip başka yere gitmek, geçip gitmek g.- er 34/3 g.- er idi 34/2	gönder-:	yollamak g.- diler 35/10 g.- üp 34/15
gel-:	1. ulaşmak, varmak g. 35/3 g.- di 34/8, 35/2, 35/4 g.- digim 35/5 g.- digiñ 35/6 g.- diler 30/17, 32/3 g.- dim 32/19 g.- em 33/1 g.- miş idim 32/18 g.- sün 31/10 g.- üben 31/11, 34/16 g.- ür 30/16 2. haydi, hadi anlamında seslenme ifadesi g. 32/4 3. geri dönmek g.- mez ise 33/13, 33/16 4. yaklaşmak g. 34/14 g.- iñiz 34/5, 34/6	gör-:	1. göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak g. 30/10 g.- di 31/13, 35/6 g.- diler 30/16 g.- eyim 34/5 g.- üben 31/14 g.- ür 33/4 2. fark etmek, anlamak g. 35/4, 35/9
ger (Far.):	eğer g. 31/12		
gèrü:	1. tekrar g. 35/10 2. gidip gelme olayında ilk başlanan nokta g. 33/1		

	g.- eyim 31/8 g.- üp 31/9 3. başından geçmek, yaşamak g.- diler 35/9	hele (Far.):	öncelikle, her şeyden önce h. 32/1
göster-:	birini işaret etmek g.- in 31/3	hem (Far.):	“bir de, özellikle” gibi anamlar ifade eden, bir şeyi açıklamak veya anlamı kuvvetlendirmek için kullanılan sözcük h. 30/10, 31/2, 32/5, 32/9, 32/11, 32/17, 33/4, 33/6, 35/1
göz:	görme organı g.+ i 31/15 g.+ lerinden 34/3	hemân (Far.):	hemen, derhal h. 32/5
göz yaşı:	gözden akan sıvı g.+ i y. 34/2	her (Far.):	bütün, hep h. 32/13, 32/16
gözle-:	izlemek, takip etmek g.- rim 32/19	her ne (Far. + T.):	herhangi h. 33/14
gözleri töl-:	ağlayacak gibi olmak g.- dı 33/11	heybetlü (Ar. + T.):	görünüşü korku uyandıran h. 30/16
gül (Far.):	bir tür çiçek g. 30/8	hiç (Far.):	olumsuz bir cümleden anlamını pekiştirmek için kullanılan bir sözcük h. 34/19
gül-:	sevinci sesli bir şekilde açığa vurmak g.- di 31/17	himmetlü (Ar. + T.):	yardımsever h. 33/4
gün:	1. güneş g. 30/12 2. 24 saatlik zaman dilimi g. 31/19 3. güneş ışığı g. 33/7	huzûr(Ar.):	makam, kat h.+ una 32/3
güneş:	yeryüzünün ısı ve ışık kaynağı g.+ i 32/11	hükûm (Ar.):	hüküm, karar h.+ e 31/9 h.+ ine 32/16 h.+ ün 34/14
haber vèr- (Ar. + T.):	bildirmek h.- em 33/10	ıssız:	tenha, boş ı. 33/8
hağ (Ar.):	doğru, hakikat h. 32/14, 35/10	ibretâ kal- (Ar. + T.):	şaşırtıp kalmak i.- dı 31/14
Hağ (öz. is.):	Allah h. 32/13, 34/9 h.+ dan 30/14	iç:	1. bir topluluk arası i.+ inde 31/4 2. bir yerin sınırları içinde bulunan alan, dâhil i.+ inde 31/12, 34/12
Hağ te âlâ (Ar.):	yüce Allah h. 32/10, 35/2	iç-:	yudumlamak i.- diği 32/15
hakîm (Ar.):	hikmet sahibi, bilge h. 35/1	içre:	içinde i. 34/17 i.+ tırur 35/2
hâl (Ar.):	durum h.+ e 32/9 h.+ imi 33/10, 35/4 h.+ inizi 34/4	iki:	iki i. 32/11, 32/19, 32/6, 33/10, 33/14, 33/7, 34/4, 34/6
halk (Ar.):	topluluk h. 31/4	ikindü:	günün bir zamanı i.+ ye dek 33/17
hamîm ol- (Ar. + T.):	kaynar olmak h.- a 32/15		
harâm ol- (Ar. + T.):	bir şeyden gereği gibi yararlanamamak h.- dı 34/11		

ile:	birliktelik, beraberlik, araç, neden anlamı veren bir sözcük. i. 30/15, 30/16, 31/15, 31/18, 31/6, 31/7, 33/19, 35/3	kapu:	ķ. 34/3 bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan bölme açıklığı ķ.+ sına 30/17
ilerü:	öne doğru i. 31/10	ķarın:	mide ķ.+ iñız 34/5
illā (Ar.):	1. özellikle i. 31/15 2. ne olursa olsun, her şartta olursa olsun 33/15, 34/19	ķara yüzli:	mahcup, utanmış ķ.+ yem 32/17
imdi:	şimdi, şu anda i. 30/11, 34/14	ķardaş:	kardeş ķ. 33/6 ķ.+ ı 33/4 ķ.+ ın 33/3 ķ.+ iñ 33/5 ķarındaş ķ.+ ımı 32/18
in-:	binek hayvanından yere basmak i.- diler 31/1	ķarşu:	bir şeyin esas tutulan yüzünün ilerisi ķ.+ dan 30/16
iste-:	arzulamak, istek duymak i.- r idim 32/18	ķavl ķıl-:	anlaşmak ķ.+ i ķ- dılar 33/18 ķ.+ ini ķ.- dılar 33/17
işbu:	bu, özellikle bu i. 32/12, 32/9, 33/18, 33/2, 34/10, 34/14, 35/11	ķayģu:	sıkıntı, dert ķ.+ dan 35/8
işit-:	dinlemek, kulak vermek i. 30/11 i.- di 33/11 i.- ıcek 31/17	ķayır-:	endişenmek ķ.- mazam 34/19
ķabül ķıl- (Ar. + T.):	kabul etmek, onaylamak ķ.- iñ 33/13	ķayna-:	yanmak ķ.- dı 32/14
ķaç-:	hızla koşup gitmek, uzaklaşmak ķ.- amadım 33/3 ķ.- ar 32/6 ķ.- arsa 32/8 ķ.- ıcaķ 32/7	ķefil ol- (Ar. + T.):	verilen söz için sorumluluģu üstlenmek ķ.- dı 34/19
kāfir (Ar.):	Allah'ın varlığını, birliğini kabul etmeyen, dinsiz k. 34/15 k.+ e 34/9 k.+ ler 33/2, 35/9 k.+ lere 33/12 k.+ leri 35/10	ķez:	defa k. 31/8 ķez k. 32/6
ķal-:	olmak, herhangi bir durumda bulunmak ķ.- dıñız 34/6	ķıl-:	yapmak ķ.- asız 33/14 ķ.- dı 30/10
ķamu:	hepsi, tümü ķ. 34/18 ķ.+ lardan 33/5 ķ.+ sı 31/1 ķ.+ sın 31/7	ķır-:	öldürmek ķ.- ayım 31/7
ķan:	vücuttaki kırmızı renkli sıvı	ķırķ:	kırk ķ. 30/16, 31/19 ķ.+ ı 30/17, 35/7
		ķışsa (Ar.):	anlatı ķ. 35/11
		ķi (Far.):	bağlama edatı k. 31/17, 32/14, 32/16, 33/8
		ķim (I):	ki bağlama edatının eski şekli k. 31/14, 31/3, 31/4, 33/14, 33/19
		ķim (II):	soru zamiri

	k. 32/13, 32/14 k.+ dir 31/4 k.+ ler 32/7, 34/1		m. 34/15
kimse:	herhangi bir kişi k.+ ye 34/1	Mekke (öz. is.):	bir yer adı m. 32/19
kişi:	birey, şahıs k. 33/5 k.+ niñ 33/6 k.+ ye 33/4 k.+ yüz 31/19	meleş-:	birlikte melemek m.- diler 34/10
ko-:	bırakmak k. 34/12	mescid (Ar.):	Müslümanların ibadet yeri m. 30/17 m.+ e 31/2 m.+ inde 30/12 m.+ e degin 30/17
kov-:	kovalamak, yakalamaya çalışmak k.- muşuz 31/19	mihrāb (Ar.):	imanın namaz kıldığı girintili yer m.+ ina 30/13
qoy-:	terk etmek, bırakmak k.- up 35/7	mu'cizāt (Ar.):	mucizeler m. 30/8, 30/11 m.+ ı 31/9 m.+ ın 30/9
körpe:	yavru k. 34/4, 34/6	Muhammed (öz. is.):	Hz. Muhammet m. 30/14, 31/13 m.+ i 31/3
köti:	kötü, günahkâr k.+ yem 32/17	Muşafā (öz. is.):	Mustafa, Hz. Muhammet m. 32/17, 33/11, 34/19, 35/6, 35/8 m.+ niñ 30/9, 31/1, 32/3, 35/11
qurbān ol- (Ar. + T.):	bir kimse için kendini feda etmek k.- alım 34/12	mübārek (Ar.):	kutsal, uğurlu m. 33/11
qurıl-:	hazırlanmak k.- ur 34/1	mülk (Ar.):	varlık, taşınmaz mal m.+ i 33/6
qıvvat (Ar.):	fiziksel güç k. 30/16	Müslimān ol- (öz. is. + T.):	İslamiyeti seçmek, kabul etmek m.- alar 31/9 m.- dılar 35/7
qızı:	kuzu, yavru k. 34/4 k.+ lar 34/6 k.+ lara 33/10 k.+ lardan 33/19 k.+ larım 33/1	namāz kııl- (Far. + T.):	farz ibadeti yerine getirmek n.+ ın k.- dı 30/12
quzucaq:	küçük, sevimli yavru k. 32/19	ne:	1. hangi şey n. 30/10, 31/17, 32/4, 32/10, 34/7, 34/8, 35/5 n.+ dir 31/8 n.+ durur 31/10 n.+ ler 35/9 n.+ miz 33/15 2. nasıl n. 33/3, 33/8
küfr (Ar.):	hak dini inkâr k.+ i 35/7	ne dē-:	“o nasıl şey öyle” anlamında kullanılır n.- olur 31/17
luḥf (Ar.):	ihsan, bağış l.+ iñ 35/1 l.+ ından 32/10	nebī (Far.):	Tanrı'nın buyruğunu kullara bildiren n. 32/13
mācerā (Ar.):	baştan geçen olaylar m. 31/13	n'eyle-:	ne eylemek, ne yapmak n.- yem 33/7
maḥal (Ar.):	yer m. 30/8	nice:	nasıl
māl (Ar.):	varlık m. 33/6		
ma'lūm (Ar.):	bilinen m.+ dur 35/5		
mecāl (Ar.):	güç, kuvvet m. 33/3		
meger (Far.):	ancak, fakat		

n'ol-:	n. 34/4, 35/9 ne olmak n.- ur 33/5	ön:	huzur, kat ö.+ ünde 35/6
o:	kişi zamiri o. 30/12	özürlen- (Ar. + T.):	mazeret beyan etmek ö.- diğîñ 35/6
od:	ateş o.+ dan 32/13	pāk-i zāt (Far.):	temiz, her türlü günahattan arındırılmış kişi p. 30/11
oķ:	savaş aleti o.+ dur 34/1	pāyende ol- (Far. + T.):	yerine geçmek, rehin olmak p. 33/9
oķu-:	yazılı bir metni seslendirmek, çözümlemek o.- yanı 35/12	pāyende vēr- (Far. + T.):	rehin vermek p.- mişem 34/9
ol:	1. kişi zamiri o. 31/3, 31/4, 32/1, 32/11, 32/14 o.+ dur 30/10 2. işaret sıfatı o. 30/11, 30/14, 31/13, 32/14, 32/2, 33/10, 33/16, 33/18, 33/7, 33/8, 34/16, 35/6, 35/7	pek:	sıkı p. 32/2
ol-:	1. geçmek o.- dı 31/19 2. herhangi bir durum ya da nitelikte bulunmak o.- alar 33/8 o.- duğım 35/5 o.- ur 33/5	pend ét- (Far. + T.):	öğüt, nasihat vermek p.- erdi 30/13
ola kim:	belki, olabilir ki o. 31/9	peygāber (Far.):	elçi, nebi p.+ i 30/10, 32/11
orta:	alan, meydan o.+ ya 35/4	peygāberlik (Far. + T.):	peygamber olma durumu p.+ im 31/16, 32/5 p.+ in 31/12, 32/4
otla-:	(hayvanlar için) yayılmak o.- yalar 33/8 o.- yam 33/1	pūt (Far.):	kendisine tapılan heykel, sanem p.+ lara 31/4
otur-:	bir yere kaba etini koymak, oturmak o.- mazız 31/11 o.- mışdı 30/13 o.- sun 31/10	raħmet (Ar.):	esirgemek, bağışlamak r.+ iñle 35/12
oym:	hile, al o.+ la 33/2	rāzı ol- (Ar. + T.):	kabul etmek r.- up 32/9
öl-:	vefat etmek ö.- elim 34/12	rehber (Ar.):	hak yolu gösteren r.+ i 30/12
öldür-:	bir canlının hayatına son vermek ö.- üz 33/16	resül (Ar.):	Hz. Muhammet r. 30/15, 31/10, 31/16, 31/6, 31/7, 31/8, 32/1, 32/8, 33/12, 33/13, 33/9 r.+ e 34/11 r.+ ine 34/12 r.+ ini 34/9 r.+ sın 32/12 r.+ üñ 33/17
ölüm:	vefat, mevt ö. 33/4	resül-ı hāşimī (Ar.):	Haşimoğulları kabilesinden olan Hz. Muhammet r. 30/11
Ömer (öz. is.):	Hz. Ömer Ö. 31/6	Resülullah (Ar.):	Allah'ın resulu r. 35/4
		rıdvān (Ar.):	cennetin kapısındaki melek r.- a 32/16
		rūh (Ar.):	tin r.+ ina 35/11

şabır ét- (Ar. + T.): sabretmek,	ş.- erdi 30/15
tahammül göstermek,	sual etmek
dayanmak ş.- iñ 31/8	ş.- ayım 31/8, 34/4
şaç-: akıtmak, dökmek	şöyken-: dayanmak
ş.- ar 34/3	s.- üp 30/13
şaf şaf ol- (Ar.): sıra sıra olmak	söyle-: anlatmak, dile getirmek
ş.- up 31/2	s. 32/4
şal-: yollamak, serbest	s.- mesün 31/5
bırakmak	s.- ñ 34/8
ş.- dılar 33/17	s.- r:ise 31/5
şalavât vèr- (Ar. + T.): salavat duasını	s.- sün 31/16
okumak	s.- yem 30/9
ş. 32/10	söz: kelim, laf
şalvèr-: yollamak, serbest	s. 31/5, 32/12
bırakmak	s.+ e 30/7
ş.- diler 33/18	s.+ i 31/17, 34/10, 34/14,
saña: sen zamirinin	34/8
yönelme durumu eki	s.+ iyle 33/17
almış şekli s. 30/9, 32/10	s.+ leri 33/11
şat-: bir değer karşılığında bir	s.+ üñ 31/12, 32/4, 34/7
malı alıcıya vermek	sözü tüt-: söylenen sözünü yerine
ş.- alım 33/15	getirmek
ş.- iñ 33/12	s.+ üm t.- uñ 32/8, 33/12
segirt-: sıçramak	şurre (Ar.): haykırış
s.- se 32/6	ş.+ m 31/6
selām (Ar.): salavat duasını okuma	süt: besin değeri yüksek
s. 35/11	beyaz sıvı
selām söyle- (Ar. + T.): selam göndermek,	s.+ üñ 34/11
selamını birine	şād ol- (Far. + T.): sevinmek, mutlu
götürmesini rica etmek	olmak
s.- yesiñ 34/11	ş.- dılar 35/8
selām vèr- (Ar. + T.): selamlamak	şāyān ol- (Far. + T.): yaraşır, uygun olmak
s.- diler 31/2	ş.- inca 35/9
sen: ikinci kişi zamiri	şerh ét- (Ar. + T.): açıklamak, izah etmek
s. 32/12	ş.- eyim 30/8
s.+ i 32/13, 32/14, 33/16	şerh eyle- (Ar. + T.): açıklamak, izah etmek
s.+ iñ 32/16, 34/7, 35/1	ş. 32/4
server (Far.): lider, önder	ş.- sün 31/16
s.+ i 30/10, 30/12	ş.- yem 30/9
sevgüli: sevgili, Hz.	şimdi: içinde bulunulan zaman
Muhammet	ş. 33/7, 34/6
s. 32/11	şüphe ét- (Ar. + T.): şüphelenmek
seyl (Ar.): sel, su taşkını	ş.- me 33/16
s. 31/15	tā (Far.): uzaklığı abartılı bir
sırr (Ar.): gizli olan	şekilde anlatılan söz
s.+ iñ 34/18	t. 30/17
siz: ikinci çokluk kişi zamiri	tağ: dağ
s. 32/1, 34/6, 35/5	t. 33/4, 34/3, 34/12
s.+ e 32/5, 35/5	t.+ da 33/8
s.+ i 34/, 34/8	t.+ ı 34/2
s.+ iñ 34/4	t.+ larında 32/19
s.+ lere 34/13	tāğ (Far.): dağ, yara
şoşbet ét- (Ar. + T.): dostça, arkadaşça	t. 33/4
söyleşmek	

tamām ol- (Ar. + T.):	tamamlanmak t.- dı 35/11		u.- masun 34/1
tamu (Soğd.):	cehennem t. 32/14	uş:	işte u. 30/8
tañ:	sabah t. 30/12	üç:	üç ü. 31/19
Tañrı:	yatarıcı, Allah t. 32/12, 34/12, 34/14 t.+ niñ 30/10	üş-:	toplanmak ü.- diler 32/9
taşma:	hayvanların boynuna takılan bağ t. 31/15	var:	mevcut v.+ sa 32/4
taş:	sert cisim t. 34/3 t.+ ı 34/2	var-:	ulaşmak v.- iñ 34/15
ten:	beden t.+ i 32/13	vay:	şaşma anlatan bir söz v. 33/19
tîz (Far.):	tez, çabuk t. 35/3	va'z ét- (Ar. + T.):	nasihat etmek v.- erdi 30/13
tur-:	1. ayakta beklemek t.- dılar 31/2 2. bulunmak t.- ayım 31/6 t.- masun 31/5 3. bir yerde olmak, bulunmak t.- mazız 31/11 4. ayağa kalkmak t.- miş-ıdım 33/1	vér-:	bahşetmek v.- di 32/10
tut-:	1. yakalamak t.- dılar 34/16 t.- muşuz 31/19 2. kavramak t.- uban 32/2 3. alıkoymak, esir almak t.- un 32/8 4. yerine getirmek, yapmak t.- alım 33/15	yā (I) (Ar.):	seslenme ifadesi y. 31/6, 31/7, 32/17, 33/9, 34/8, 35/1, 35/12, 35/4
tutul-:	yakalanmak t.- muşam 34/9	yā (II) (Far.):	veya y. 33/12, 33/13
tuzak:	yaban hayvanlarını yakalamaya yarayan düzene t. 34/17, 35/2, 35/3 t.+ a 34/16	yağ:	yağ y.+ ıdır 33/6
tuzak kur-:	yaban hayvanını yakalamak düzenek kurmak t.- uban 34/16 t.- uñ 34/15	yāhūd(Far.):	veya, ya da y. 33/14
u (Far.):	ve u. 30/13, 33/6, 34/3	yalan:	yanlış, asılsız söz y. 31/12
uğra-:	isabet etmek	yalım:	mertebe, derece y.+ ı 33/5
		yan:	1. birlikte, beraberinde olma y.+ iñzda 31/11 2. taraf y.+ im 32/2 ey sevgili y. 31/13
		yarā (Far.):	yaratmak, var etmek y.- an 34/13 y.- anı 32/1 var edilmek y.- miş 30/10
		yarat-:	ahiret günü y. 30/14, 32/13, 32/14
		yaradıl-:	bağışlamak, affetmek y.- ğıl 35/12
		yarın:	gözyaşı y. 34/3 y.+ ı 31/15 y.+ ıla 33/11
		yarlıgā-:	kaybetmek y.- an 33/5 y.- anda 33/3
		yaş:	
		yavı kıl-:	

yavru:	yavru y.+ lar 33/7	yol:	y.+ ise 31/12 güzergâh
yavuz:	kötü y. 34/1	yola gir-:	y.+ una 34/15 yola düşmek
yaz-:	işaretlerle kayıt altına almak y.- anı 35/12	yoldaş:	y.- di 33/19 arkadaş, dost y.+ ı 32/16
ye-:	ağızda çiğneyerek yutmak y.- diği 32/15	yuğur-:	kırmak, öldürmek y.- ayım 31/6
yél gibi:	hızlı bir şekilde y. 34/2	yürek:	gönül y.+ de 33/4 y.+ i 33/6
yelek:	bir ok atımlık mesafe y. 32/6	yürü-:	y.+ im 33/9 adım atarak ilerlemek y.- ben 31/19
yer:	mekân y.+ de 32/12 y.+ den 32/3 y.+ i 32/1, 32/15, 32/16 y.+ ine 35/10	yüz:	surat y.+ i 30/14 y.+ iniz 34/5
yerine:	bir şeyin yerini almak üzerine y. 34/3	yüz biñ:	yüz bin y. 35/11
yet-:	ulaşmak, yakalamak y.- er 32/7	yüzi çara ol-:	kötü, utanılacak bir duruma düşmek y.- a 32/15
yetür-:	ulaştırmak y. 35/3	za'îr (Ar.):	güçsüz z.+ em 35/1
yine:	tekrar, bir daha y. 30/7	zağğüm ol- (Ar. + T.):	zehir olmak z.- a 32/15
yok:	mevcut olmayan, var karşıtı y.+ idi 33/3, 34/8	zamān (Ar.):	süre, vakit z. 34/10
		Zülfikār (öz. is.):	Hız. Ali'nin kılıcı z. 31/7